PROGRAM OCHRONY CZĄBRU OGRODOWEGO

Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich

Państwowy Instytut Badawczy

Poznań 15.06.2026

INSTYTUT WŁÓKIEN NATURALNYCH I ROŚLIN ZIELARSKICH - PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Autorzy opracowania:

dr Katarzyna Wielgusz

dr Przemysław Baraniecki

mgr Aleksandra Konieczna

mgr inż. Jakub Postół

mgr Elżbieta Bilińska

Korekta redakcyjna:

Prof. dr hab. Renata Gaj

Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich -PIB

Program opracowany w ramach realizacji zadania 1.6 Dotacji Celowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: Aktualizacja i opracowanie programów integrowanej ochrony roślin, integrowanej produkcji roślin oraz poradników sygnalizatora dla wybranych roślin włóknistych i zielarskich

FAZY ROZOWOJOWE CZĄBRU OGRODOWEGO

KLUCZ DO OZNACZANIA FAZ ROZWOJOWYCH CZĄBRU OGRODOWEGO

Faza rozwojowa	Oznaczenie fazy BBCH	Charakterystyka
Kiełkowanie – 0	00	Suche nasiona
	01	Początek pęcznienia nasion
	03	Koniec pęcznienia nasion
	05	Korzeń zarodkowy wyrasta z nasienia
	07	Hypokotyl z liścieniami (kiełek) przebija okrywę nasienną
	09	Liścienie przebijają się na powierzchnię gleby Rozwój liści
(główny pęd) – 1	10	Liścienie całkowicie rozwinięte, widoczny punkt wzrostu pierwszego liścia właściwego
	11	Rozwinięty pierwszy liść właściwy
	12	Faza 2 liścia
	13	Faza 3 liścia
	1.	Fazy trwają aż do pełnej wysokości rośliny
	19	Faza 9 lub więcej liści
Rozwój kwiatostanu	51	Początek wzrostu pędu
	53	Pęd kwiatostanowy osiąga 30% typowej długości
	55	Widoczne pierwsze pojedyncze pąki kwiatowe głównego kwiatostanu (nadal zamknięte)
	57	Widoczne pierwsze pojedyncze pąki kwiatowe drugorzędowego kwiatostanu
	59	Widoczne pierwsze płatki kwiatków, kwiaty nadal zamknięte
Kwitnienie – 6	60	Otwarte pierwsze kwiaty (sporadycznie)
	61	Początek fazy kwitnienia: 10% otwartych kwiatów
	62	20% otwartych kwiatów
	63	30% otwartych kwiatów
	64	40% otwartych kwiatów
	65	Pełnia fazy kwitnienia: 50% otwartych kwiatów
	67	Końcowa faza kwitnienia, większość płatków opadła i zaschła
	69	Koniec fazy kwitnienia
Rozwój owoców – 7	71	Powstają pierwsze owoce
	72	20% owoców osiąga typową wielkość
	73	30% owoców osiąga typową wielkość
	74	40% owoców osiąga typową wielkość
	75	50% owoców osiąga typową wielkość
	76	60% owoców osiąga typową wielkość

	77	70% owoców osiąga typową wielkość
	78	80% owoców osiąga typową wielkość
	79	Wszystkie owoce osiągnęły typową wielkość
Dojrzewanie owoców i nasion – 8	81	Początek dojrzewania, 10% owoców lub 10% nasion uzyskuje typową barwę, nasiona suche i twarde
	85	50% owoców dojrzewa lub 50% nasion w typowym kolorze, nasiona suche i twarde
	89	Pełna dojrzałość: wszystkie nasiona uzyskały typową szaro-czarną barwę
Zamieranie – 9	90	Liście i pędy zaczynają się przebarwiać
	92	20% liści żółknie i zamiera
	95	50% liści żółknie i zamiera
	97	Cała roślina lub części nadziemne zamierają
	99	Zebrane nasiona, okres spoczynku

Opis faz rozwojowych cząbru, podano wg: „Klucza do określania faz rozwojowych roślin jedno- i dwuliściennych w skali BBCH", opracowanego przez grupę roboczą BBCH, w tłumaczeniu i adaptacji Kazimierza Adamczewskiego i Kingi Matysiak, wydanie III uzupełnione, IOR-PIB Poznań, 2011.

Komentarz: **Program integrowanej ochrony cząbru ogrodowego przed chwastami, chorobami i szkodnikami został przygotowany na podstawie rejestru środków ochrony roślin MRiRW opublikowanego w czerwiec 2026 roku. Wszystkie środki należy używać zgodnie z etykietą stosowania środka ochrony roślin.**

Uwaga: środki, mające w etykiecie zapis „**stosowanie środka ochrony roślin w uprawach i zastosowaniach małoobszarowych**" umożliwiają zwalczanie agrofagów (patogeny, szkodniki, chwasty) na warzywach, jednak odpowiedzialność za skuteczność działania i fitotoksyczność takich środków ochrony roślin ponosi wyłącznie ich użytkownik. Wszystkie środki zalecane do ochrony cząbru są zarejestrowane **dla upraw małoobszarowych.**

Obowiązkiem każdego użytkownika środka ochrony roślin jest zapoznanie się z treścią etykiety, zamieszczonej na danym produkcie

Etykiety-instrukcje stosowania środków ochrony roślin, wymienionych w niniejszym programie, można znaleźć na stronie internetowej MRiRW: **https://www.gov.pl/rolnictwo/etykiety-srodkow-ochrony-roslin**

WSTĘP

Cząber ogrodowy to jednoroczna roślina z rodziny jasnotowatych. Naturalnie rośnie w rejonach basenu Morza Śródziemnego, Indiach Wschodnich i Azji Mniejszej. Jest krzewinką, która mocno się zagęszcza pod wpływem przycinania i swoim wyglądem przypomina nieco tymianek. Ma rozgałęziony pęd główny i jasnozielone wąsko-łopatkowate lub wąsko-lancetowate liście. Osiąga 20–60 cm wysokości. Kwitnie od lipca do sierpnia białymi, różowymi lub lekko liliowymi kwiatami zebranymi w gęste grona.

Cząber w ogrodzie jest nie tylko urokliwą rośliną dekoracyjną, ale ma również wiele właściwości użytkowych. W naturalny sposób odstrasza niektóre szkodniki roślin, np. mszyce i przyciąga pożyteczne owady zapylające – pszczoły, motyle i trzmiele. Konkuruje z chwastami, ograniczając ich wzrost i ekspansję w ogrodzie.

Uprawa cząbru nie jest wymagająca. Roślina ma niewielkie wymagania co do podłoża – dobrze rośnie np. w uniwersalnej, przepuszczalnej ziemi ogrodowej – i bardzo dobrze znosi susze. Lubi stanowiska słoneczne i bezwietrzne.

Cząber najlepiej siać do gruntu w kwietniu, zachowując odstępy 25 x 25cm i przysypując cienką warstwą ziemi. W trakcie wzrostu siewek regularnie należy usuwać chwasty i dbać o utrzymywanie stałego poziomu wilgoci. Dorosłe rośliny należy podlewać tylko przy bardzo wysokich temperaturach i długich okresach bezdeszczowych. Konsekwentne przycinanie odrostów pobudza roślinę do gęstszego rozrostu i nadaje jej bardziej proporcjonalną formę. Uprawa w gruncie nie wymaga stosowania nawozów.

CHOROBY								
Choroba/czynnik sprawczy	**Niechemiczne metody ochrony**	**Środek ochrony roślin**	**Substancja czynna, zawartość**	**Mechanizm działania substancji aktywnej wdg HRAC**	**Dawka w kg (l)/ha lub stężenie %**	**Maksymalna liczba zabiegów**	**Karencja (dni)**	**Dodatkowa informacja o stosowaniu środka /zabiegach**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
DOGLEBOWO								
Zgorzel siewek	Stosowanie czystego materiału siewnego bądź rozsad. Stosowanie odpowiednich szerokości międzyrzędzi. Gleba czysta od resztek pożniwnych. Przy nawożeniu organicznym należy stosować nawóz przekompostowany.	**Asperello Biocontrol** M **Biocontrol T34** M	*Trichoderma asperellum* szczep T34 - 120 g	**Preparat biologiczny**	Przed siewem, Maksymalna /zalecana dawka dla jednorazowego zastosowania: 10 g środka/ 1 m^3 podłoża (torfu lub gleby.	1	Nd.	
DOLISTNIE								
Zgnilizna twardzikowa, szara pleśń	Stosowanie czystego materiału siewnego bądź rozsad. Stosowanie odpowiednich szerokości międzyrzędzi. Gleba czysta od resztek pożniwnych. Przy nawożeniu organicznym należy stosować nawóz przekompostowany	**Caspara 400 S.C.** M **Zenby** M **Izo4Fungi 400 SC** M	Izofetamid 400 g	Izofetamid, Fenheksamid działa specyficznie na dehydrogenazę bursztynianową (SDH) kompleksu II, kluczowego enzymu mitochondrialnego łańcucha oddechowego. Wpływa na wytwarzanie energii (ATP) wytwarzanej przez łańcuch oddechowy oraz wytwarzanie aminokwasów, lipidów i kwasów tłuszczowych-metabolitów niezbędnych do funkcjonowania komórek.	Maksymalna/zalecana dawka dla jednorazowego zastosowania: 1,0 l/ha	1	7 dni	
		Teldor 500 SC M	Fenheksamid 500 g		Maksymalna/zalecana dawka dla jednorazowego zastosowania: 1,5 l/ha.	1	7 dni	Środek stosować od fazy 3 liścia do fazy, gdy osiągnięta jest typowa masa liści (BBCH 13-49).

M – do stosowania w uprawach małoobszarowych

SZKODNIKI								
Organizm szkodliwy	**Niechemiczne metody ochrony**	**Środek ochrony roślin**	**Substancja czynna, zawartość**	**Działanie na roślinie i w stosunku do agrofaga**	**Dawka w kg (l)/ha lub stężenie %**	**Maksymalna liczba zabiegów**	**Karencja (dni)**	**Dodatkowa informacja o stosowaniu środka /zabiegach**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Mszyce	Siew odmian odpornych, stosowanie osłon agrowłókninowych, obserwacja i usuwanie szkodników oraz zainfekowanych roślin, wprowadzenie naturalnych wrogów tych szkodników, wysadzenie roślin w większych odstępach	**Spruzit Koncentrat Na Szkodniki EC** M	pyretryny - 4,59 g, olej rzepakowy - 825,3 g	INSEKTYCYD o działaniu kontaktowym i żołądkowym, przeznaczony do zwalczania szkodników ssących i gryzących. Na roślinie działa powierzchniowo, wgłębnie i systemicznie.	Maksymalna/zalecana dawka dla jednorazowego zastosowania: 6,0 l/ha	1	3	

M – do stosowania w uprawach małoobszarowych

CHWASTY								
Zwalczane chwasty	Niechemiczne metody ochrony	Środek ochrony roślin	Substancja czynna, zawartość	Działanie na roślinie i w stosunku do agrofaga	Dawka w %	Maksymalna liczba zabiegów	Karencja (dni)	Dodatkowa informacja o stosowaniu środka /zabiegach
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Chwasty jednoliścienne	Siew odmian odpornych, stosowanie osłon agrowłókninowych, obserwacja i usuwanie szkodników oraz zainfekowanych roślin, wprowadzenie naturalnych wrogów tych szkodników, wysadzenie roślin w większych odstępach- szerokości międzyrzędzi pozwalające na mechaniczne usuwanie chwastów. Niezostawianie na polu resztek pożniwnych. W przypadku stosowania nawożenia organicznego - należy stosować nawóz przekompostowany, wolny od nasion chwastów.	**Agil-S 100 EC M** **Hitro 100 EC M** **Zetrola 100 EC M**	**propachizafop 100g**	**Środek pobierany jest bardzo szybko poprzez liście, a następnie przemieszczany do korzeni i rozłogów chwastów powodując zahamowanie wzrostu i rozwoju rośliny. Efekt działania środka widoczny jest już po upływie 3 dni od zabiegu i objawia się żółknięciem, a następnie zamieraniem najmłodszych liści. Opady deszczu występujące w godzinę po zabiegu nie mają wpływu na działanie środka.**	**Maksymalna dawka dla jednorazowego zastosowania: 1,5 l/ha. Zalecana dawka dla jednorazowego zastosowania: 1,25 – 1,5 l/ha** **Dawka dzielona: Pierwszy zabieg Maksymalna/zalecana dawka dla jednorazowego zastosowania: 0,6 l/ha. Drugi zabieg Maksymalna/zalecana dawka dla jednorazowego zastosowania: 0,6 l/ha.**	**1 (podzielony na dwie dawki).**		**Środek stosować, gdy rośliny perzu wykształciły 3-6 liści (osiągnęły wysokość 15-20 cm) (BBCH 13 - 16).**
Chwasty dwuliścienne		**Obecnie brak środków zalecanych do ochrony nagietka przed chwastami dwuliściennymi.**						

M – do stosowania w uprawach małoobszarowych